

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5399.2020.1.13>

**РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ПІДГРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
НАД СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

**DEVELOPMENT LEGAL BACKGROUND TO DEMOCRATIC
CIVIL CONTROL OVER THE SECURITY SECTOR IN UKRAINE**

Гончаренко Г.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент спеціальної кафедри № 1 «Правові засади державної безпеки»
Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Відзначено, що, враховуючи сучасний напрямок розвитку України, який спрямований на розбудову правової та демократичної держави, важливим є створення дієвих механізмів забезпечення та дотримання конституційних прав і законних інтересів людини та громадянина у всіх сферах суспільно-політичного життя країни, одним із таких механізмів і є цивільний демократичний контроль за суб'єктами сектору безпеки в Україні. У статті проаналізовано етапи розвитку правових засад цивільного демократичного контролю над сектором безпеки, що включають становлення, функціонування та етапи його удосконалення із часу проголошення незалежності до сьогодні. Акцентовано увагу на доцільності саме законодавчого закріплення принципів здійснення такого виду контролю, як цивільний демократичний контроль за суб'єктами сектору безпеки, а також законодавчого закріплення основних завдань, що мають забезпечити попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод громадян України з боку суб'єктів сектору безпеки, а також дотримання законності в діяльності всіх зазначених суб'єктів. Питання забезпечення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки в Україні є комплексним і врегульовується нормами конституційного, адміністративного, міжнародного та інших галузей права. У статті розкрито, як конституційні засади вплинули на формування та продовжують повною мірою впливати на сучасний стан нормативно-правової бази щодо демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки України. Показано створену сучасну систему демократичного цивільного контролю за сектором безпеки, яка включає такі складові частини, як: контроль, що здійснюється Президентом України; контроль, що здійснюється Верховною Радою України; контроль, що здійснюється Радою національної безпеки і оборони України; контроль, що здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; судовий контроль; громадський контроль. Виокремлені перспективні напрямки сучасного вдосконалення законодавства України, що регламентує окремі аспекти здійснення цивільного демократичного контролю, посилення парламентського контролю, з урахуванням та в контексті намірів нашої країни отримати повноправне членство в європейських та євроатлантичних структурах.

Ключові слова: сектор безпеки, демократичний цивільний контроль, правові засади демократичного цивільного контролю в Україні, складові частини системи демократичного цивільного контролю, контроль над сектором безпеки.

Постановка проблеми та стан дослідження. Сучасний вектор розвитку України спрямований на розбудову правової та демократичної держави, що передбачає дотримання прав і законних інтересів людини та громадянина у всіх сферах суспільно-політичного життя країни. Зокрема, важливим є питання забезпечення реалізації прав та законних інтересів громадян у ході здійснення діяльності суб'єктами сектору безпеки України.

Питання забезпечення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки в Україні є комплексним, врегульовується нормами конституційного, адміністративного, міжнародного та інших галузей права. Серед вчених, які досліджували питання здійснення контролю над правоохоронними органами, окремими суб'єктами сектору безпеки, можна виділити В.М. Гарашука, В.П. Горбуліна, В.Ю. Кобринського, Н.П. Матюхіну, О.М. Музичука, М.В. Сіцінську та ін. Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю Служби безпеки України були предметом дослідження О.В. Калініна, який розкриває питання контролю лише за Службою безпеки України і лише одним із суб'єктів. У цілому питання демократичного цивільного контролю торкалися у своїх дослідженнях В.Ф. Барановський, О.І. Пошедін, М.П. Требін та інші. Проте ґрунтовного аналізу нормативно-правового закріплення додержання цивільного демократичного контролю над сектором безпеки в національному законодавстві із часу проголошення Акта незалежності України до нинішнього періоду не проводилось. І в сучасних умовах реформаційних змін у секторі безпеки України, в тому числі стосовно окремих аспектів посилення парламентського контролю за дотриманням вимог Конституції та законів України щодо забезпечення попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод гро-

мадян України в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів, актуальність цього дослідження лише підвищується.

Метою даного наукового дослідження є аналіз розвитку правових засад становлення, функціонування та вдосконалення в Україні цивільного демократичного контролю над сектором безпеки, законодавче закріплення принципів здійснення такого виду контролю, основних завдань, що мають забезпечувати попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод громадян України з боку суб'єктів сектору безпеки, дотримання законності в діяльності всіх зазначених суб'єктів, а також виокремлення перспективних напрямків сучасного удосконалення законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Беззаперечно, що побудова демократичного суспільства в нашій країні неможлива без створення дієвої системи демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами та спеціальними службами.

І така система ґрунтується, насамперед, на відповідних нормах внутрішнього (національного) законодавства та міжнародних нормативно-правових актах, до яких приєдналася Україна.

Аналіз законодавства щодо забезпечення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки розпочато було, звісно, з Конституції України. Так, Конституцією України [1] визначається, що наша країна є демократичною правовою державою (ст. 1), в якій: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3). При цьому саме народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади (ст. 5). Важливо підкреслити, що згідно з Конституцією України (ст. 8) визнається і діє принцип

верховенства права та закріпленій розподіл влади (ст. 6) на законодавчу, виконавчу та судову.

Поняття демократичної держави означає, що джерелом влади у країні є народ, який безпосередньо або через представників здійснює владу, а також контролює здійснення влади своїми представниками. Звідси випливає право громадян контролювати діяльність владних, у т.ч. правоохоронних, органів і відповідний обов'язок державних органів інформувати громадян про свою діяльність, тобто діяти прозоро. Демократія також передбачає розподіл влади, ефективну співпрацю між гілками влади та їх взаємний контроль. Поняття правової держави означає, що діяльність органів державної влади має відповідати принципу верховенства права, тобто, по-перше, дії владних структур мають відповідати нормативним актам держави, по-друге, самі акти мають відповідати загальним принципам права: справедливості, рівності та поваги до прав людини [2].

Вказані конституційні засади вплинули на формування та продовжують повною мірою впливати на сучасний стан нормативно-правової бази щодо демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки України.

Ураховуючи положення Конституції України, нормативно-правове закріплення питань додержання демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки, законодавці за часів незалежної України вирішували у спосіб (1) прийняття базових законів стосовно національної безпеки,

де прописували основи демократичного цивільного контролю, або у спосіб (2) окремого прийняття закону про національну безпеку і окремо про демократичний цивільний контроль. Ці базові законодавчі акти України про демократичний цивільний контроль відображалися і деталізувалися в галузевих законах та підзаконних, у тому числі

відомчих, нормативно-правових актах. Розглянемо вказані способи законодавчого врегулювання питань додержання демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки через історичну призму.

Так, прийняті 19 червня 2003 року Закон України «Про основи національної безпеки України» (діяв до 21 червня 2018 року) та Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» (діяв до 21 червня 2018 року) стали законодавчим базисом застосування демократичного цивільного контролю в Україні.

Серед основних принципів забезпечення національної безпеки Законом України «Про основи національної безпеки України» (що діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018) було вказано, окрім верховенства права, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, своєчасності і адекватності заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам, також і демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією держави та іншими структурами в системі національної безпеки (ст. 5). Поняття Воєнної організації держави розкривалося як сукупність органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до законів України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем із боку суспільства і безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз [3].

Заслугує на увагу і ст. 8 Закону України «Про основи національної безпеки України» (що діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018), яка визначала тогочасні основні напрями державної політики з питань національної безпеки в різних сферах: у зовнішньополітичній, у сфері державної безпеки, у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України, де як основний напрям дер-

жавної політики з питань національної безпеки України у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України виокремлено «впровадження системи демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави».

Уперше в національному законодавстві прийнятий Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» (що діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018) визначив основні завдання, правові основи, принципи здійснення, предмет демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки і оборони, систему та суб'єктів здійснення такого контролю, особливості та обмеження у здійсненні контролю тощо. Розкриємо більш детально, які ж основні завдання повинен був вирішувати демократичний цивільний контроль.

Так, демократичний цивільний контроль мав забезпечувати: (1) пріоритет політичних підходів до вирішення питань військового будівництва, спрямування діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів на реалізацію визначених засадами внутрішньої і зовнішньої політики завдань у сфері національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності з метою становлення і розвитку громадянського суспільства та зміцнення конституційного правопорядку в державі, здійснення визначених Конституцією України функцій у сфері національної безпеки, оборони та зміцнення громадського порядку; (2) дотримання законності в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави; (3) підтримання політичної стабільності в суспільстві, створення умов, які унеможливають використання Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів для обмеження прав і свобод громадян

або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкодження їхній діяльності, а також в інтересах окремих осіб, політичних партій, громадських організацій; (4) попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод, захист законних інтересів громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, та у правоохоронних органах, осіб, звільнених із військової служби, а також членів їхніх сімей; (5) урахування громадської думки, пропозицій громадян та громадських організацій під час обговорення й ухвалення рішень із питань діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та посадових осіб у сфері оборони, національної безпеки, зміцнення громадського порядку і законності; (6) своєчасне, повне і достовірне інформування органів державної влади та суспільства про діяльність Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів, забезпечення її відповідності вимогам Конституції і законів України, нормам міжнародного права, реальній військово-політичній і криміногенній обстановці, завданням забезпечення надійної оборони і безпеки держави, зміцнення громадського порядку [4] та ін.

Доцільно наголосити на важливості закріплення на законодавчому рівні в Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» (що діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018) ряду норм із громадського контролю, який включав участь громадян у здійсненні контролю над Воєнною організацією держави та правоохоронними органами через громадські організації (членами яких вони є), а також через депутатів представницьких органів влади, так і особисто у визначений чинним законодавством спосіб.

Проте, як зазначали свого часу фахівці-безпекознавці, законодавче регулювання відносин у сфері національної безпеки мало певні недоліки, серед яких називали, по-перше, недостатньо чітке визначення сфери національної безпеки в Законі України «Про основи національної безпеки України» (що діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018).

Зокрема, як загрози національній безпеці були закріплені різні негативні чинники розвитку суспільства та держави, попри те, що їх подолання не могло бути забезпечене діяльністю саме органів сектору безпеки, наприклад, такі як:

істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; загострення демографічної кризи; низька конкурентоспроможність продукції; прояви моральної та духовної деградації суспільства та ін. А по-друге, обґрунтовували недоцільність розділення Законів України «Про основи національної безпеки України» і «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», оскільки забезпечення цивільного демократичного контролю повинне бути невід'ємною складовою частиною реалізації державної політики у сфері національної безпеки, і тому наполягали на внесенні змін до цих Законів України.

Зазначені вище обставини, а також прийняття Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом

Президента України від 26 травня 2015 року № 287, та потреба в більш чіткому розмежуванні повноважень суб'єктів сектору безпеки і оборони сприяли розробленню і прийняттю нового об'єднаного законодавчого акта.

Метою проекту закону стала наявна необхідність визначення механізмів керівництва у сфері національ-

ної безпеки та оборони, унормування структури і складу сектору безпеки і оборони, системи управління, координації та взаємодії його органів, запровадження комплексного підходу до планування у сфері національної безпеки і оборони для забезпечення сталого та ефективного цивільного демократичного контролю над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [5]. І 21 червня 2018 року прийняли новий Закон України «Про національну безпеку України».

Вказаним законодавчим актом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [6].

І оскільки забезпечення цивільного демократичного контролю, як зазначалося вище, повинне бути невід'ємною складовою частиною реалізації державної політики у сфері національної безпеки, в новому Законі України «Про національну безпеку України» питанню його додержання присвячено окремий розділ (III). Також закріплено нове визначення демократичного цивільного контролю, під яким розуміється «комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів,

діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їхній ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України» [6].

Порівнюючи визначення в редакції 2003 року і в сучасній редакції, фіксуємо суттєві відмінності в частині, на що саме спрямований демократичний цивільний контроль за різних часів державотворення України.

Так, якщо раніше він був спрямований на забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєної організації та правоохоронних органів держави та сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни, то сьогодні він спрямований на забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їхній ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України.

Тобто раніше ставилися в пріоритет, по-перше, дотримання законності й відкритості в діяльності, по-друге, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, по-третє, зміцнення державної та військової дисципліни.

Натомість у сучасній редакції пріоритети суттєво змінені на: по-перше, забезпечення верховенства права (1), законності (2), підзвітності (3), прозорості (4) органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, по-друге, сприяння їхній ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, по-третє, зміцненню національної безпеки України.

Відзначаючи важливість недопущення порушень прав і свобод людини і громадянина, повною мірою погоджуємося з тим, що в сучасній редакції чинного законодавчого акта у визначенні демократичного цивільного контролю йдеться саме про органи сектору безпеки і оборони України та інші органи, діяльність яких і пов'язана з обмеженням прав і свобод людини (у визначених законом випадках).

Сьогодні створена система демократичного цивільного контролю за сектором безпеки, що відповідає ст. 4 Закону України «Про національну безпеку» від 21.06.2018 року, яка включає такі складові частини, як:

- 1) контроль, що здійснюється Президентом України;
- 2) контроль, що здійснюється Верховною Радою України;
- 3) контроль, що здійснюється Радою національної безпеки і оборони України;
- 4) контроль, що здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- 5) судовий контроль;
- 6) громадський контроль.

Разом із зазначеним потрібно відмітити, що питання контролю за сектором безпеки зі сторони Верховної Ради України законодавчо задекларовано, проте інструментарію його ефективного здійснення повною мірою не вироблено, а зазначається в цьому ж законі України про необхідність створення відповідного окремого комітету Верховної Ради України (до повноважень якого буде належати забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України з метою гарантування неухильного і безумовного дотримання державними органами спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронними органами, правоохоронними органами спеціального призначення та розвідувальними органами вимог Конституції України щодо забезпечення національної безпеки).

Загалом західні демократії особливу увагу приділяють принципам верховенства права і законності та поваги до прав і свобод людини, громадянина, оскільки, власне, в забезпеченні цих прав і полягає значною мірою діяльність правоохоронних органів та спеціальних служб. При цьому в більшості країн Ради Європи спостерігається тенденція доручати парламентський контроль над службами безпеки одному комітету, що займається лише контролем над службами безпеки. Отже, в Україні давно назріла об'єктивна необхідність у створенні такого комітету Верховної Ради України, тим більше з урахуванням запровадження поняття «демократичний цивільний контроль» у Законі

України «Про національну безпеку України». Цілком очевидно, що функції такого парламентського комітету мають полягати не в управлінні або втручанні в управління спеціальними службами і правоохоронними органами, а в нагляді за дотриманням вимог Конституції і законів України, недопущенні використання спецслужб та розвідки для узурпації влади чи порушення прав і свобод людини, а також ефективності використання ресурсів та бюджетних коштів [7]. Саме такий проект (доопрацьований, за реєстр. № 1204) Закону про парламентський контроль за дотриманням вимог Конституції та законів України щодо забезпечення національної безпеки в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів подано на розгляд Верховної Ради України. Наразі, станом на час підготовки даної статті, на березень 2020 року, цей законопроект проходить розгляд у визначених Комітетах. У цьому законопроекті визначаються правові основи здійснення парламентського контролю в секторі безпеки і оборони, а також принципи,

основні завдання та предмет такого виду контролю, порядок створення та функціонування «Комітету Верховної Ради України з питань парламентського контролю за спеціальними службами».

Сьогодні Україна послідовно впроваджує систему цінностей розвинутого демократичного світу та чітко заявляє про долучення до його системи координат, у тому числі в контексті намірів отримати повноправне членство в європейських та євроатлантичних структурах [7]. Така система цінностей, звісно, не буде повною без демократичного цивільного контролю над сектором безпеки країни.

Висновки. Результати аналізу чинного законодавства, міжнародно-правових угод України дають підстави стверджувати, що в цілому в Україні існує правова основа, необхідна для функціонування системи демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки, діяльність яких пов'язана з обмеженням прав і свобод людини. Водночас потрібно наголосити на наявності напрямків як для вдосконалення наявних механізмів здійснення демократичного цивільного контролю, зокрема посилення парламентського контролю, так і, враховуючи швидкі законодавчі зміни, чіткого узгодження прийнятих нових законодавчих актів (у разі якщо вони докорінно не змінюють наявну систему організації і здійснення системи демократичного цивільного контролю над суб'єктами сектору безпеки України). Це повною мірою відповідає забезпеченню одного з основних принципів державної політики у сферах національної безпеки і оборони, а саме дотриманню засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами й доповненнями). *Верховна Рада України. Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. С. 2598.
2. Контроль над правоохоронними органами в Україні: цивільний, але не демократичний / аналітична доповідь Центру Разумкова. *Національна безпека і оборона*. 2004. № 4. С. 2–38.
3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. (втратив чинність, діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018). *Відомості Верховної Ради України, офіційне видання*. 2003. № 39. С. 351.
4. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19 червня 2003 р. (втратив чинність, діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018). *Відомості Верховної Ради України, офіційне видання*. 2003. № 46. С. 366.
5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про національну безпеку України» / пояснювальна записка заступника Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Литвиненко до проекту Закону України «Про національну безпеку України» від 27.02.2018. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63531&pf35401=447881> (дата звернення: 16.04.2020).
6. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. *Відомості Верховної Ради України, офіційне видання*. 2018. № 31. С. 241.
7. Пояснювальна записка до проекту Закону України про парламентський контроль за дотриманням вимог Конституції та законів України щодо забезпечення національної безпеки в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів / Пояснювальна записка до доопрацьованого проекту Закону України (реєстр. № 1204) від 05.09.2019. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66508 (дата звернення 16.04.2020).

It is noted that given the current direction of development of Ukraine, which is aimed at building the rule of law and democratic state, it is important to create effective mechanisms for securing and respecting the constitutional rights and legitimate interests of the individual and citizen in all spheres of social and political life of the country, control over the subjects of the security sector in Ukraine. The article analyzes the stages of development of the legal foundations of civil democratic control over the security sector, which include the formation, functioning and stages of its improvement since independence. Emphasis is placed on the expediency of the legislative consolidation of the principles of exercising this type of control, such as civil democratic control over the subjects of the security sector, as well as the legislative consolidation of the main tasks, which should ensure the prevention and prevention of violations of the constitutional rights and freedoms of Ukrainian citizens by the subjects of the sector security, as well as compliance with the law in the activities of all these entities. The issue of ensuring democratic civil control over the security sector in Ukraine is complex and governed by the rules of the constitutional, administrative, international and other branches of law. The article reveals how constitutional principles have influenced the formation and continue to fully influence the current state of the legal framework for democratic civilian control over the subjects of the Ukrainian security sector. Shown established a modern system of democratic civilian control over the security sector, which includes such components as: control exercised by the President of Ukraine; control exercised by the Verkhovna Rada of Ukraine; control exercised by the National Security and Defense Council of Ukraine; control exercised by the Cabinet of Ministers of Ukraine, executive authorities and local self-government bodies; judicial control; public control. The outlined perspective directions of modern improved legislation of Ukraine, which reform certain aspects of the activity of the civil democratic parliament, are separated in the budget, taking into account and in the context of our country, which supports membership in the European and Euro-Atlantic structures.

Key words: security sector, democratic civil control, legal framework of democratic civil control in Ukraine, constituent systems of democratic civil control, control over the security sector.